

O kim dziś napisaliby Karol Dickens w „Opowieści wigilijnej”?

Autorka scenariusza: Sylwia Międzybrodzka

Krótki opis scenariusza: Podczas zajęć uczniowie i uczennice poznają problem ubóstwa w XIX-wiecznym Londynie, nadal aktualny – kwestia niewystarczających środków do życia dotyczy nie tylko ówczesnej Anglii. W różnych częściach świata ludzie żyją w bardzo złych warunkach, mimo że ciężko pracują. Lekcja będzie podsumowaniem pracy z lekturą.

Zagadnienia: ubóstwo, problem godziwego wynagradzania pracowników, prawa człowieka, globalny rynek i handel międzynarodowy

Czas trwania: 45 minut

Pytanie kluczowe: Czy sytuacja robotników zmieniła się od czasów powstania „Opowieści wigilijnej”?

Cele lekcji:

- przećwiczysz umiejętność analizy i interpretacji różnych tekstów kultury oraz wnioskowania
- potrenujesz prowadzenie dyskusji oraz sztukę argumentacji
- będziesz kształtować w sobie zdolność do empatii, humanitaryzmu
- stworzysz definicje pojęć i asocjacji związanych z terminem „ubóstwo”
- przećwiczysz sztukę korzystania z różnych źródeł.

Związek z podstawą programową:

Cele kształcenia:

- wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworów literackich oraz innych tekstów kultury
- znajomość wybranych utworów z literatury polskiej i światowej oraz umiejętność mówienia o nich z wykorzystaniem potrzebnej terminologii
- kształtowanie umiejętności uczestniczenia w kulturze polskiej i europejskiej, szczególnie w jej wymiarze symbolicznym i aksjologicznym
- rozwijanie zdolności dostrzegania wartości: prawdy, dobra, piękna, szacunku dla człowieka i kierowania się tymi wartościami.

Treści nauczania:

I: 1 – 7, 9, 10, 11, ; 2 – 7;

III: 1 – 1, 2, 7;

IV: 1 – 1,2, 6, 8.

Klasa: VII szkoły podstawowej

Metody: dyskusja, burza pomysłów, miniwykład

Środki dydaktyczne i materiały:

- spoty reklamowe
- arkusze papieru
- załącznik 1 – opis życia w XIX-wiecznym Londynie
- spoty promujące akcję *Kupuj Odpowiedzialnie*:
 - „Dlaczego banany są takie tanie? Kampania *Kupuj Odpowiedzialnie Owoce*” (2’01’’):
<https://www.youtube.com/watch?v=74hnGkcyr4Y>
 - „A jakie są Twoje ubrania? Spot kampanii *Kupuj Odpowiedzialnie*” (40’’):
<https://www.youtube.com/watch?v=fAd3HjXP31g>
 - „Chcemy wiedzieć! Spot kampanii *Kupuj Odpowiedzialnie Buty*” (1’21’’):
<https://www.youtube.com/watch?v=JlmczGR96AU>

Formy pracy: praca indywidualna, praca grupowa

Przebieg zajęć

Wprowadzenie

1. Poproś uczniów i uczennice o przypomnienie, w jakich warunkach żyli Bob Cratchit, Fred – siostrzeniec Ebenezera Scrooge’a, kto i w jakim celu przyszedł do głównego bohatera w wigilię Bożego Narodzenia (2 min.)
2. Korzystając z załącznika 1 przybliż krótko uczniom i uczennicom informacje o trudnej sytuacji ludzi należących do niższych klas społecznych w XIX-wiecznej Anglii oraz o obliczu ówczesnego kapitalizmu. (3 min.)

Praca właściwa

3. Poproś uczniów i uczennice, aby spróbowali odpowiedzieć na pytanie: „Co to znaczy być ubogim?”. W razie potrzeby skorzystaj z przygotowanych definicji. (3 min)

Ubóstwo to zjawisko społeczne polegające na braku dostatecznych środków materialnych do zaspokajania potrzeb życiowych jednostki lub rodziny. Może mieć ono różny wymiar i przyczyny. Wyróżnia się także różne jego stopnie: niedostatek, biedę, nędzę. Skutkami mogą być utrata motywacji do działania, poczucie bezradności, choroby, wykluczenie społeczne, a nawet śmierć.

Hasło opracowane na podstawie definicji z encyklopedii PWN (<https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/ubostwo;3990730.html>)

Nie istnieje jedna definicja ubóstwa. Człowieka uboższego z różnych przyczyn nie stać na korzystanie z ogólnodostępnych dóbr lub zaspokajanie pewnych

potrzeb (żywność, woda pitna, urządzenia sanitarne, zdrowie, mieszkanie, informacja), co przyczynia się do jego wykluczenia ze społeczeństwa.

<https://globalna.ceo.org.pl/godzina-wychowawcza/scenariusze-i-gry/rozumienie-bogactwa-i-ubostwa> [dostęp: 14 grudnia 2017 r.]

4. Spytaj uczniów i uczennice, czy dostrzegają problem ubóstwa we współczesnym świecie? Jakie są według nich przyczyny ubóstwa? Odpowiedzi zanotujcie na arkuszu papieru, a następnie powieście go w widocznym miejscu. (8 min.)

Bardzo często osoba dotknięta ubóstwem nie jest za to bezpośrednio odpowiedzialna. Wpływ na to mogą mieć czynniki zewnętrzne, np. utrata pracy, klęski żywiołowe, konflikty zbrojne. Nierzadko jednak bieda jest też dziedziczna – bezpośrednio, tzn. poprzez dziedziczenie długów, lub pośrednio, poprzez fakt, że ubogie rodziny nie są w stanie zapewnić dzieciom dobrej edukacji. Wielu ubogich ludzi nie ma pracy lub z powodu braku kwalifikacji i niemożności nauczania się zawodu pracuje za bardzo małe pieniądze. W krajach tzw. Globalnego Południa nierzadko ma to związek z polityką – zadłużeniem publicznym, handlem międzynarodowym, interesami wielkich przedsiębiorstw.

5. Spytaj uczniów i uczennice, które z wymienionych przez nich przyczyn ubóstwa mają związek z polityką prowadzoną przez bogate kraje i korporacje? Jeśli młodzież nie podała ich wcześniej, może teraz to dopisać. (3 min.)
6. Zaproś uczniów i uczennice do obejrzenia spotów akcji *Kupuj Odpowiedzialnie*:
- „Dlaczego banany są takie tanie? Kampania *Kupuj Odpowiedzialnie Owoce*” (2`01``)
 - „A jakie są Twoje ubrania? Spot kampanii *Kupuj Odpowiedzialnie*” (40``)
 - „Chcemy wiedzieć! Spot kampanii *Kupuj Odpowiedzialnie Buty*” (1`21``).
7. Podziel uczniów i uczennice na grupy. Następnie rozdaj im arkusze papieru z zapisanym na nich pytaniem: „W jaki sposób jako konsument mogę przeciwdziałać ubóstwu lokalnie i na świecie?”. Poproś uczniów i uczennice, aby w ciągu 5 minut zapisali jak najwięcej pomysłów, które będą odpowiedzią na tak postawiony problem. (7 min.)
8. Poproś kolejne grupy, aby przedstawiły wyniki swojej pracy. Arkusze możecie powiesić w widocznym miejscu w klasie. (10 min.)

Podsumowanie

9. Narysuj na tablicy walizkę, a obok niej zapisz pytanie “Co zabieram ze sobą?”; kosz – przy nim napisz: “Co mi się nie przyda?”; białą plamę – obok umieść pytanie: “Czego mi zabrakło na zajęciach?”. Rozdaj uczniom i uczennicom samoprzylepne karteczki i poproś, aby napisali/napisały na nich odpowiedzi w dowolnej formie (krótkie zdania, pojedyncze hasła, rysunki etc.), a następnie przyczepili/przyczepiły je w wyznaczonych miejscach.

Propozycje zadania domowego

- Poproś uczniów i uczennice, aby znaleźli/znalazły w domu informacje o certyfikatach przyznawanych przez niezależne organizacje produktom, które są wytwarzane z poszanowaniem środowiska oraz praw człowieka.
- Zaproponuj uczniom i uczennicom, aby spośród pomysłów, które pojawiły się jako odpowiedzi na pytanie o to, w jaki sposób młodzież może przeciwstawiać się rozprzestrzenianiu się ubóstwa, wybrali/wybrały przynajmniej jeden i spróbowali/spróbowały wcielić go w życie w określonym czasie (np. miesiąca). Po tym okresie uczniowie i uczennice będą mieć możliwość zaprezentowania efektów podjętych działań w wybranej przez siebie formie (np. kolażu, filmu, artykułu do gazetki szkolnej lub lokalnej, prezentacji multimedialnej etc.).

Załącznik 1

XIX wiek to czas intensywnego rozwoju przemysłu, związanego z postępującym technologicznym (nowe maszyny pozwoliły na szybszą i efektywniejszą pracę) oraz zwiększającą się liczbą ludności. Jednak początków tworzenia się londyńskich slumsów (określenie to pochodzi właśnie od XIX-wiecznych przemysłowych miast brytyjskich, w których ponad połowę powierzchni zajmowały dzielnice, gdzie warunki były mizerne) można doszukiwać się już w połowie XVIII wieku. Do miast zaczęło przybywać coraz więcej osób poszukujących pracy, a kiedy populacja Londynu zaczęła wzrastać w skali do tej pory w Europie niebywale, zaczęły powstawać tam zbiorowiska biedy, najczęściej usytuowane w pobliżu fabryk. Źle skonstruowane domy, brak odpowiednich warunków sanitarnych i otaczający wszystkich bród były tam smutną codziennością. Równocześnie większość bogatszej części społeczeństwa uważała, że biedni sami są sobie winni. Nie wszyscy jednak podzielali tę opinię – jak choćby Karol Dickens, który w swoich utworach pokazywał życie najniższych warstw społeczeństwa.

Robotnicy często musieli pracować po kilkanaście godzin dziennie, w trudnych warunkach, bez praw pracowniczych czy ochrony (np. po wypadku). Jeśli chcieli otrzymywać jakiegokolwiek wynagrodzenie, musieli się zgadzać na to, co oferowali im pracodawcy, a ci nie mieli ochoty dzielić się swoimi zyskami, stawki więc były bardzo niskie.

Przemysłowcy chętnie przyjmowali do fabryk kobiety i dzieci, które pracowały za znacznie niższą stawkę niż wykwalifikowany robotnik. Zdarzało się, że już nawet sześciolatnie dzieci były zmuszane do zarabiania pieniędzy. Jednocześnie głodowe pensje, jakie im wypłacano, sprawiały, że niektórzy przedsiębiorcy zatrudniali ich tak chętnie, że władze administracyjne musiały interweniować w celu przywrócenia odpowiedniej równowagi wśród pracowników.

Sytuacja robotników zaczęła się poprawiać od 2. połowy XIX wieku. Wówczas powoli zaczęto tworzyć przepisy, które w coraz większym stopniu chroniły zdrowie i prawa pracowników. Pojawiły się także związki zawodowe – początkowo nielegalne, z czasem uznawane przez kolejne państwa – które walczyły o poprawę sytuacji robotników. Zabroniono także zatrudniania dzieci poniżej 8. roku życia.

Na podstawie artykułów: „Życie w Londynie pod koniec XIX wieku” zamieszczonego na portalu historia.pl oraz „Los dzieci w Anglii w XIX wieku” zamieszczonego na stronie gaskellnorthsouth.blogspot.com

